

Секція 1
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: РЕАЛІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГНУЧКИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ООП

***Бондар Юлія**, докторка філософії (PhD), старша викладачка*

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

***Слободинська Алла**, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»*

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Сучасна система освіти орієнтується на формування в учнів не лише предметних знань, а й умінь та навичок, що забезпечують успішну адаптацію особистості до змінних життєвих ситуацій. До таких навичок належать гнучкі навички (soft skills): комунікація, креативність, кооперація, критичне мислення, які є ключовими показниками успішної соціалізації. Варто зауважити, що для дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами (ООП) розвиток гнучких навичок є особливо важливим, оскільки сприяє їхній самостійності та гармонійному включенню в освітній простір.

Проблема розвитку гнучких навичок учнів початкової школи знайшла відображення в дослідженнях І. Барановської, Ю. Бондар, Н. Бахмат, Т. Васютіної, О. Граб, О. Демченко, О. Жовнич, Н. Казьмірчук, О. Кондратюк, О. Лук'янченко, І. Стахової та інших. Зокрема, І. Барановська, О. Граб, О. Демченко вивчали особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів і мистецтва до формування soft skills дітей засобами театрального мистецтва. Ю. Бондар зосередила увагу на творчій діяльності як ефективному засобі розвитку гнучких навичок обдарованих дітей. Сферою зацікавлення Т. Васютіної, О. Лук'янченко є психолого-педагогічні аспекти формування soft skills у молодших школярів у процесі гри. Європейський контекст підготовки студентів до використання театралізованої діяльності для розвитку у дітей

гнучких навичок розкритий у наукових напрацюваннях О. Жовнич, Н. Казьмірчук, І. Стахової.

Мета дослідження полягає у визначенні психолого-педагогічних особливостей розвитку гнучких навичок у дітей молодшого шкільного віку з ООП та окресленні ефективних методів їх формування в умовах інклюзивного освітнього середовища.

О. Демченко, О. Жовнич, Н. Казьмірчук, В. Подорожний, І. Стахова під терміном «soft skills» розглядають «сукупність особистісних умінь, які дають змогу дитині швидко та легко адаптуватися в суспільстві, самоствердитися, досягти успіху» [6, с. 32]. Варто зауважити, що навички «soft skills» є міждисциплінарними, некогнітивними, універсальними [5, с. 380]. О. Варгата, Т. Комар зауважують, що soft skills, є «м'якими», «пластичними», «універсальними», «мобільними» навичками, сформованість яких сприятиме досягання успіху та продуктивній комунікативній діяльності [3, с. 229].

Наголосимо, що діти з ООП часто мають труднощі в соціальній взаємодії, комунікації та саморегуляції, що безпосередньо впливає на рівень розвитку гнучких навичок. Саме молодший шкільний вік є сензитивним періодом для розвитку всіх здібностей та задатків. Вважаємо, що формувати «м'які» навички потрібно починаючи із закладу дошкільної освіти, продовжуючи в початковій школі. Підтримуємо О. Демченко стосовно того, що навички «soft skills» є складовою соціальної та особистої компетентності, навчання впродовж життя, яка є однією з ключових [5, с. 380].

Для детального аналізу нашого дослідження варто ознайомитися з видами soft skills. Так, О. Демченко, Н. Казьмірчук, І. Стахова класифікують «м'які» навички наступним чином:

– навички саморегуляції – полягають у здатності керувати своїми емоціями, адекватно сприймати себе та оточуючих, розвивати емоційний інтелект;

– організаційні навички – здатність чітко планувати свою діяльність; організовувати командну взаємодію та співпрацю;

– комунікативні навички – здатність налагоджувати взаємостосунки з оточуючими, чітко висловлювати свою думку, аргументувати та доводити її, конструктивно будувати діалог, толерантно спілкуватися;

– управлінські навички – полягають у здатності брати на себе відповідальність, розподіляти обов'язки між членами команди, виявляти лідерські якості в групі чи класі;

– творчі навички – здатність творчо підходити до вирішення завдань проблемного характеру, діяти не за шаблоном, уникати стереотипів [4, с. 91].

Акцентуємо увагу на основних гнучких навичках здобувачів початкової освіти з ООП, які є важливими не тільки у навчанні, а й у подальшому житті: креативність, вміння знаходити підхід до людей, переконувати, вміння налагоджувати міжособистісне спілкування, здатність працювати в команді, прагнення до особистісного розвитку, вміння управляти часом [2, с. 147]. Чимало науковців [1] до переліку гнучких навичок відносять також здатність творчо підходити до розв'язання завдань, здатність орієнтуватися в проблемній ситуації, панорамно споглядати реальність, креативити. Дослідники наголошують на важливості використання ігрової діяльності, зокрема, сюжетно-рольових ігор для розвитку soft skills.

Вважаємо, що розвиток soft skills у дітей молодшого шкільного віку з ООП можливий за таких умов:

– упровадження ігрових технологій, кооперативного та проєктного навчання;

– систематичної роботи над емоційним інтелектом та розвитком емпатії;

– індивідуалізації навчальних завдань і застосування диференційованих форм взаємодії;

– підтримки позитивного мікроклімату в класі, тісної співпраці педагога, асистента вчителя та батьків.

На нашу думку, практичні стратегії формування гнучких навичок включають: навчання правилам діалогу, рольові ігри, кейс-метод, групові

завдання з розподілом ролей, методи арт-терапії та казкотерапії, моделювання реальних життєвих ситуацій (розв'язання проблемних задач, «Коло ідей»).

Варто наголосити, що ефективність роботи підвищиться завдяки індивідуальним адаптаціям (візуальні підказки, чіткі інструкції, адаптоване оцінювання), що дає дітям з ООП можливість успішно включитися в групову діяльність і поступово розвивати комунікативні та когнітивні здібності.

Зауважимо, що особливу роль відіграє асистент учителя, який забезпечує підтримку та фасилітацію взаємодії учнів з ООП під час групової роботи. Важливими є також індивідуалізація навчальних завдань, використання візуальних підказок, чітка структура інструкцій і система позитивного підкріплення.

Зазначимо, що додатково варто врахувати й те, що розвиток гнучких навичок у дітей молодшого шкільного віку з ООП значною мірою залежить від створення цілісного, підтримувального освітнього середовища. Одним із ключових чинників є формування толерантного ставлення з боку однолітків, адже позитивне прийняття в класному колективі впливає на соціальну впевненість і бажання дитини взаємодіяти з іншими. Ефективними є програми соціально-емоційного навчання, спрямовані на формування навичок співпраці та управління емоціями.

Важливою умовою розвитку soft skills у дітей з ООП, на нашу думку, є підвищення професійної компетентності педагогів. Вважаємо, що учителі мають володіти сучасними технологіями інклюзивного навчання, зокрема, методами диференціації та універсального дизайну в освіті (УДО), які дозволять створити доступні завдання для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних можливостей. УДО сприяє формуванню навичок самостійності, планування та прийняття рішень, що є важливою складовою гнучких навичок.

Наголосимо на необхідності формування навичок саморегуляції – здатності контролювати поведінку, емоції та увагу. Ці навички часто є недостатньо розвиненими в дітей з ООП через нейропсихологічні особливості. Ефективними є вправи на розвиток усвідомленості, техніки дихання, тілесно-

орієнтовані практики. Педагогам рекомендується використовувати короткі чіткі інструкції, таймери, візуальні схеми, що допомагають дитині структурувати діяльність.

Підкреслимо важливість й такого напрямку, як розвиток комунікативної компетентності. Для дітей, які мають мовленнєві порушення або труднощі в соціальній взаємодії, рекомендується застосовувати альтернативні та додаткові засоби комунікації (AAC), картки PECS, жестову підтримку. Такі інструменти забезпечують доступність спілкування й сприяють формуванню впевненості у власних можливостях.

Формування гнучких навичок можливе й у межах позакласної діяльності: гурткової роботи, творчих студій, інклюзивного спорту. В умовах невимушеної взаємодії, діти з ООП проявляють більше ініціативи, навчаються домовлятися, розподіляти ролі, висловлювати власні ідеї. Це створює природне середовище для розвитку креативності, лідерських якостей і навичок співпраці.

Отже, розвиток гнучких навичок у дітей молодшого шкільного віку з ООП є багатовимірним процесом, який охоплює навчальну, соціально-емоційну та позашкільну діяльність та вимагає комплексної взаємодії педагогів, асистентів, батьків та фахівців психолого-педагогічного супроводу. Розвиток soft skills у дітей з ООП є одним із провідних напрямів сучасної інклюзивної освіти. Оптимальна організація педагогічної взаємодії сприяє підвищенню рівня соціальної адаптації та самостійності таких учнів.

Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці методичних рекомендацій для педагогів щодо інтеграції технологій розвитку soft skills у навчальні предмети й позакласну діяльність, вивченні динаміки розвитку цих навичок залежно від нозологій.

Список використаних джерел:

1. Барановська І., Демченко О., Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І., Подорожний В. Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських

традицій : навчально-методичний посібник. Вінниця : ВДПУ, 2022. Вид. 1-ше. 260 с.

2. Бахмат Н. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 1. С. 144–152.

3. Варгата О. В., Комар Т. В. Сучасні освітні моделі до сутності поняття «soft skills»: концептуальний підхід. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Тарту, 07 лютого 2022 р. / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. Київ; Тарту: ГО «ВАДНД», 2022. С. 228–231.

4. Демченко О., Казьмірчук Н., Стахова І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. *Professional Pedagogics*. 2022. № 1(24). С. 91–101.

5. Демченко О., Колногозюк В., Людва В. Розвиток «soft skills» молодших школярів під час організації театралізованого свята як колективної творчої справи. *Theoretical and science bases of actual tasks*. 2022. С. 380–386.

6. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. Preparing students for the use of theater activities for children's development soft skills: european context. *Society. Integration. Education* : proceedings of the International Scientific Conference. 2022. Volume I. P. 31–46.

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ ТА РОДИНИ В ПОБУДОВІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП

Бондар Юлія, докторка філософії (PhD), старша викладачка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Татаринська Марина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)